

JAK BY SJEDNOCENÍ DPH NA 17.5% DOPADLO NA DOMÁCNOSTI A VEŘEJNÉ ROZPOČTY

15. BŘEZNA 2011

LIBOR DUŠEK, PH.D., PETR JANSKÝ, M.SC.

1. Úvod

Prezentujeme odhady dopadů současného vládního plánu na sjednocení sazeb DPH na 17.5%. Metodologie odhadů je shodná s dřívější studií [„Jak by daňové změny dopadly na domácnosti a veřejné rozpočty“](#), kterou IDEA publikovala 24. února. Použité metody popisujeme nanejvýš velmi stručně nebo pouze pokud se liší od předešlé studie.

Výsledky vycházejí z analýzy dat Statistiky rodinných účtů Českého statistického úřadu, která pro 3000 domácností detailně zaznamenává přibližně 300 příjmových a výdajových položek. Pro každou domácnost v souboru jsme spočítali změnu životních nákladů a příjmů způsobenou těmito daňovými změnami, za použití poznatků ekonomické vědy o dopadech změn daní do cen a mezd. Dopady na životní úroveň jsou vyjádřeny jako změna reálného příjmu, tj. rozdíl mezi růstem nákladů na pořízení spotřebního koše a růstem příjmů. Díky tomu můžeme posoudit, jak *rozdílně* dopadnou daňové změny na různé typy domácností. Odhady dopadů na veřejné rozpočty zohledňují i povinné valorizace důchodů a promítnutí změn DPH do cen zboží a služeb, které nakupuje veřejný sektor.

2. Vládní návrh sjednocení DPH na 17.5%

Vládní koalice 10. března předložila aktualizovaný návrh důchodové reformy, jehož součástí je postupné sjednocení sazeb DPH na 17.5%.

Podle aktuálních plánů a slov premiéra Petra Nečase z tiskové konference 10. března dojde ke sjednocení až od roku 2013. „Od 1. ledna 2012 bude základní daňová sazba ve výši 20 %, snížená daňová sazba ve výši 14 %. Od 1. ledna 2013 dojde ke sjednocení sazeb DPH do jedné sazby 17.5 %, a to bez výjimek.“

Předpokládáme, že změny daňových sazeb proběhnou dle vládního plánu. Stejně jako v předchozí studii předpokládáme, že růst daňových sazeb se do vyšších cen promítne okamžitě, pokles sazeb se promítne do nižších cen se zpožděním (v samotném výpočtu až v roce 2014). Dále předpokládáme povinnou valorizaci důchodů zohledňující růst cen v předchozím roce, ale žádnou mimořádnou valorizaci. (V praxi to znamená, že v roce 2015 státní rozpočet vydá na valorizace důchodů méně, než kdyby se sazby DPH neměnily, neboť předtím budou klesat ceny v důsledku snížení horní sazby DPH.) Vládní návrh a předpoklady jsou shrnuty v Tabulce 1.

3. Dopady na domácnosti

Průměrné domácnosti se reálné příjmy dlouhodobě sníží o 0.63% a tedy 144 Kč za měsíc. Krátkodobý pokles reálných příjmů je vyšší – ve druhém roce od spuštění reformy budou reálné příjmy průměrné domácnosti o 1.72% (410 Kč za měsíc) nižší (viz Tabulka 2).

Důchodců se daňové změny dotknou pouze krátkodobě (pokles reálného příjmu o 1.04% v prvním roce), následující povinné valorizace téměř úplně kompenzují růst životních nákladů. Domácnostem zaměstnanců a podnikatelů dlouhodobě klesnou reálné příjmy průměrně o přibližně 0.8% (210 Kč za měsíc), nezaměstnaným o 1.15% (150 Kč).

Kromě desetin domácností s nejnižšími a nejvyššími příjmy se reálné příjmy sníží zhruba rovnoměrně o 0.6% (100 až 150 Kč) (viz Tabulka 3).

Tabulka 4 ukazuje všechny domácnosti kromě domácností důchodců. Mezi těmito domácnostmi klesnou reálné příjmy nejvíce desetiny s nejnižšími příjmy o 1.38% (206 Kč) a nejméně desetiny s nejvyššími příjmy o 0.41% (197 Kč). Nejchudší desetina zaznamenává také procentuálně nejvyšší krátkodobé snížení (2.41% ve druhém roce, oproti 2% pro průměrnou domácnost ne-důchodců).

Dopad na celkové reálné příjmy domácností roste s počtem dětí (viz Tabulka 5).

Samotné zvýšení dolní sazby na 14% by snížilo životní úroveň více než sjednocení sazeb na

17.5%. Navrhované postupné sjednocování sazeb tak ve skutečnosti nevede k postupnému zvýšení daňového břemene, ale naopak jej krátkodobě koncentruje.

4. Dopady na veřejné rozpočty

Deficit veřejných rozpočtů se dlouhodobě sníží o 20.2 miliardy Kč. K jeho snížení přispívá 49 miliardami Kč zvýšení snížené sazby DPH. Snížením základní sazby DPH na 17.5% veřejné rozpočty přijdou o 26 miliard. Výdaje veřejného sektoru kvůli pohybu sazeb DPH se celkově zvýší o 0.4 miliard. Povinná valorizace důchodů znamená zvýšení výdajů o 3 miliardy (viz. Tabulka 6).

Příspěvek daňových změn ke snížení deficitu je nejvýraznější v prvním roce (22.4 miliardy), kdy pouze rostou příjmy ze snížené sazby DPH a ještě nevznikají dodatečné výdaje na valorizaci důchodů. Naopak ve třetím roce se kumuluje pokles příjmů v základní sazbě DPH, pokles cen zboží nyní zdaněného základní sazbou (což dále snižuje základ daně), a valorizace důchodů za nejvyšší růst cen ve druhém roce. Deficit oproti dnešku je tak nižší o 15.8 miliard. Důchody bude nutné celkově dodatečně valorizovat o 0.86%, čímž se zvýší výdaje státního rozpočtu o 3 miliardy Kč.

Kvůli daňovým změnám také dojde k přerozdělení peněz v rámci veřejných rozpočtů o více než 5 miliard od rozpočtu státního k jiným subjektům veřejného sektoru, zejména obcím a krajům.

Tabulka 1

Sazby DPH, předpokládané změny cen a valorizace důchodů pro vládní návrh (v procentech, změny označují kumulovanou změnu oproti dnešnímu stavu)

V procentech	2012	2013	2014	po 2015
Snížená DPH	14	17.5	17.5	17.5
Základní DPH	20	17.5	17.5	17.5
Změna cen ve snížené sazbě	3.6	6.8	6.8	6.8
Změna cen v základní sazbě	0	0	-2.1	-2.1
Valorizace důchodů	0	1.09	2.09	0.86

Tabulka 2

Dopady na reálné příjmy domácností dle jejich ekonomické aktivity

	2012		2013		2014		po 2015	
	% výdajů	Kč/ měsíc	% výdajů	Kč/ měsíc	% výdajů	Kč/ měsíc	% výdajů	Kč/ měsíc
Průměr	-1.11	-247	-1.72	-410	-0.13	-70	-0.63	-144
Zaměstnanci s nižším vzděláním	-1.16	-278	-2.08	-501	-0.78	-177	-0.89	-201
Zaměstnanci s vyšším vzděláním	-1.11	-316	-2.01	-577	-0.71	-196	-0.79	-215
Samostatně činní	-1.12	-321	-1.99	-580	-0.64	-187	-0.76	-214
Domácnosti neaktivních osob	-1.12	-273	-1.40	-359	0.52	103	-0.29	-71
Důchodci	-1.04	-132	-0.97	-127	1.26	171	-0.14	-9
Nezaměstnaní	-1.27	-189	-2.16	-320	-0.87	-107	-1.15	-150
Ostatní domácnosti	-1.02	-113	-1.96	-230	-0.78	-72	-0.92	-94

Tabulka 3

Dopady na reálné příjmy domácností dle jejich příjmu

	2012		2013		2014		po 2015	
	% výdajů	Kč/ měsíc	% výdajů	Kč/ měsíc	% výdajů	Kč/ měsíc	% výdajů	Kč/ měsíc
0-10% (nízké příjmy)	-1.38	-181	-2.20	-308	-0.81	-132	-1.28	-171
10%-20%	-1.09	-180	-1.60	-287	0.12	-49	-0.63	-128
20%-30%	-1.28	-199	-1.56	-271	0.34	14	-0.62	-103
30%-40%	-1.18	-230	-1.53	-327	0.32	8	-0.50	-114
40%-50%	-0.81	-183	-1.30	-323	0.39	14	-0.29	-89
50%-60%	-1.12	-254	-1.75	-410	-0.17	-60	-0.62	-143
60%-70%	-1.09	-281	-1.83	-489	-0.37	-117	-0.67	-174
70%-80%	-1.09	-282	-1.84	-486	-0.40	-111	-0.63	-160
80%-90%	-1.07	-298	-1.86	-524	-0.45	-119	-0.62	-159
90%-100% (vysoké příjmy)	-0.98	-379	-1.70	-672	-0.25	-153	-0.41	-196

Tabulka 4

Dopady na reálné příjmy domácností dle jejich příjmu, bez domácností důchodců

	2012		2013		2014		po 2015	
	% výdajů	Kč/ měsíc	% výdajů	Kč/ měsíc	% výdajů	Kč/ měsíc	% výdajů	Kč/ měsíc
Průměr	-1.14	-291	-2.00	-518	-0.66	-163	-0.81	-196
0-10% (nízké příjmy)	-1.33	-206	-2.41	-378	-1.28	-193	-1.38	-206
10%-20%	-1.31	-269	-2.41	-494	-1.23	-242	-1.29	-255
20%-30%	-1.18	-254	-2.12	-464	-0.84	-174	-0.94	-188
30%-40%	-1.14	-276	-2.01	-492	-0.67	-166	-0.85	-200
40%-50%	-1.16	-294	-2.06	-535	-0.77	-207	-0.90	-231
50%-60%	-1.15	-270	-2.01	-478	-0.66	-153	-0.85	-189
60%-70%	-1.13	-299	-1.94	-527	-0.55	-155	-0.75	-196
70%-80%	-1.10	-288	-1.90	-506	-0.51	-137	-0.69	-176
80%-90%	-1.07	-300	-1.88	-530	-0.47	-123	-0.63	-161
90%-100% (vysoké příjmy)	-0.98	-380	-1.70	-675	-0.25	-154	-0.41	-197

Tabulka 5

Dopady na reálné příjmy domácností dle počtu dětí

Počet dětí	2012		2013		2014		po 2015	
	% výdajů	Kč/ měsíc	% výdajů	Kč/ měsíc	% výdajů	Kč/ měsíc	% výdajů	Kč/ měsíc
0	-1.12	-201.26	-1.52	-290.75	0.27	24.95	-0.49	-83.32
1	-1.01	-278.41	-1.96	-537.42	-0.7	-181.68	-0.78	-198.74
2	-1.14	-367.2	-2.14	-685.23	-0.89	-283.77	-0.92	-292.32
3	-1.2	-366.57	-2.23	-683.38	-1.04	-291.32	-1.06	-295.76
4	-0.98	-331.49	-2.05	-726.04	-0.92	-262.93	-0.93	-270.47

Tabulka 6**Dopady na deficit veřejných rozpočtů a státního rozpočtu (v mil. Kč)**

	Veřejné rozpočty				Státní rozpočet			
	2012	2013	2014	po 2015	2012	2013	2014	po 2015
Příjmy z DPH - snížená sazba	26322	49353	49353	49353	18341	34389	34389	34389
Příjmy z DPH - základní sazba	0	-21836	-25657	-25657	0	-	-	-17878
Výdaje veřejného sektoru na zboží a služby	-3909	-7330	-420	-420	-598	-1121	1359	1359
Výdaje na valorizaci důchody	0	-3856	-7413	-3048	0	-3856	-7413	-3048
Celkem	22412	16331	15863	20228	17743	14197	10457	14822

© Libor Dušek, Ph.D., Petr. Janský, M.Sc.

Kontakt na autory: libor.dusek@cerge-ei.cz, petr.jansky@fsv.cuni.cz

Vydal a vytiskl Národohospodářský ústav AVČR, v.v.i., Politických vězňů 7, 11121 Praha 1.

Elektronická verze této publikace je k dispozici na
http://idea.cerge-ei.cz/documents/iphp_201102.pdf

Upozornění: Tato studie reprezentuje pouze názory autorů a nikoli oficiální stanoviska Národohospodářského ústavu AVČR, v.v.i., či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK v Praze (CERGE).